

Ангел ЧЕМЕРСКИ

ТИТО — ТОА СМЕ НИЕ СИТЕ*

Исправени сме денес пред едно тешко и неумитно сознание: Тито заминува од кормилото на нашата социјалистичка револуција. Тешко ни е на сите да го посведочиме тој факт. Ние, југословенските комунисти, нашата работничка класа, сите наши народи и народности, едноставно, ја одбиваме помислата дека останавме во нашата конкретна секојдневна борба на стражата на нашата социјалистичка револуција без Тито, бидејќи е Тој со нас и Ние со него за секогаш; бидејќи Тито живее во херојските поколенија што ги положија своите животи по казаматите на Версајска Југославија; бидејќи Тито живее во над 1. 700.000 жртви положени во темелите на нашата слобода, по небројните боишта ширум сета наша земја во херојската Народноослободителна војна и социјалистичката револуција; бидејќи Тито живее во нашите денешни храбри поколенија што ја градат републиката на трудот, општеството на социјалистичкото самоуправање; бидејќи Тито ќе живее во идните среќни поколенија што ќе дојдат да го продолжат и понатаму да го градат неповиот историски пат. Тито живее во сите нас. Секој наш човек го изразува тоа единствено чувство од длабочините на своето срце кога вели: ТИТО, ТОА СМЕ НИЕ СИТЕ. Херојскиот живот и непресушното револуционерно дело на Тито се за секогаш втемелени во најсветите начела на нашата социјалистичка револуција: во нашата слобода, во нашето нераскинливо братство и единство, во нашата национална рамноправност, во нашето социјалистичко самоуправање, во нашата неврзана политика, во нашата независност, во нашата ширум сиот свет позната слободољубивост, гордост и решителност да ги браниме и одбраниме сите придобивки на нашата социјалистичка револуција во секој час, во сите услови и од која и да било страна тие да се запрозени, бидејќи

* — Говор на претседателот на Централниот комитет на Сојузот на комунистите на Македонија Ангел Чемерски на комеморативната седница земен од „Комунист“, вонредно издание 6 мај 1980 с. 5—7.

на тој начин ги браниме придобивките што самите ги извојувавме со многу пролеана крв, со многу положени животи, со многу и тешки лишувања.

Тито, по силата на биолошката неумитност, го напушта попрштето на секојдневните битки што, во историскиот континуитет на нашата социјалистичка револуција, ги биеме за изградбата на нашето социјалистичко самоуправно општество. Огромна е, ненадоместлива таа загуба за нашата работничка класа, за нашата социјалистичка заедница, за целото работничко и комунистичко движење, за современата епоха. Длабока е болката што ги исполнува срцата на сите Југословени и на прогресивните луѓе на сите меридијани во светот. Тагува Југославија за својот генијален водач и учител, инспиратор и стратег на својата социјалистичка револуција. Тагува целиот прогресивен свет за осведочениот хуманист, за основоположникот и најдоследниот и бескомпромисниот борец за мир, слобода и рамноправност меѓу земјите и народите.

Вистински одговори на големите предизвици на нашето време

Но, од таа неизмерна болка за најголемиот син на југословенските народи и народности црпише нови сили, зашто знаеме дека на попрштето на натамошната социјалистичка изградба остануваме заедно со Тито, со неговите укажувања, со неговите револуционерни мисли и дела, со неговите историски пораки претворени во материјална сила и во најмоќно оружје и на нашиот Сојуз на комунистите и на нашето социјалистичко самоуправно општество, бидејќи со нив завладеа нашата работничка класа, бидејќи тие завладеаја со милионските работни маси и станаа нивна неотуѓива сопственост. Неговите мисли, затоа, ги мислиме сите како свои мисли, неговите зборови ги зборуваме како свои зборови, неговите дела ги сметаме како свои дела. И ретко може да се најде во историјата пример на таква потполна идентификација на една личност во револуционерното движење на широките работни маси. Доаѓаше тоа отаде што Тито не беше марксистички доктринер, туку вистински мислител — марксист, голем револуционер кој постојано се наоѓа во средиштето на клучните историски настани и се напојува од врвотите на реалниот живот, чувствувајќи го пулсирањето во класата и во народот и дофаќајќи го, на тој начин, нивниот класен и нивниот национален историски интерес, па, поаѓајќи секогаш од нив ги преточуваше во политички одлуки кои ги круносуваа сите акции на класата во нејзини големи сопствени победи. Откривајќи го секогаш искуството од борбата на работничката класа, делејќи

ја нејзината судбина, осмислувајќи ги нејзините презентни и трајни историски класни интереси, Тито беше и остана мислител, револуционер и водач на класата, нејзин борец кој ја сфаќаше и опфаќаше модерната социјална стварност секогаш од класна позиција, од позицијата на класната свест на работничката класа, секогаш јасно дефинирајќи ги целите, методите и средствата на класната борба и збогатувајќи ја со нови содржини, секогаш од револуционерни марксистички и ленинистички позиции. Отаде и огромната, непресушната и безрезервната верба и доверба на нашата работничка класа и на сите наши работни луѓе во едноставниот Титов збор, кој е секогаш повик на револуционерна акција, збор кој израснува од силата на народните маси, од нивната неисцрпна енергија во борбата за еден човечки живот достоин да се живее. Титовата мисла, секогаш во неразлично единство со неговата револуционерна акција, беше проникната од големата вера во силата на работните маси, чии трајни интереси неразделно се врзани со историските интереси на работничката класа на нашата земја. Титовото епохално дело е херојско и историско заради тоа што Тој беше на чело на најсудбинските битки што последниве пет децении ги водеа за своето социјално и национално ослободување сите наши народи и народности, кои, под негово раководство, остварија во оние пет бурни децении такви херојски и историски дела какви што има малку во историјата.

Тито секогаш даваше вистински одговори на големите предизвици на нашето време. Во сите пресудни мигови и големи историски искушенија Тито покажуваше принципиелност, постојаност, решителност и смелост на мислител и револуционер, способност на работнички и народен трибун и мудрост и далекувидност на голем државник. Тој не учеше да се гордееме со постигнатите успеси, но секогаш да бидеме критични кон достигнатото, да отвориме нови можности и да трасираме нови патишта.

Работниот човек — главен субјект на социјализмот

Работниот човек за Тито беше и остана главна творечка сила, главен субјект на социјализмот. Таквиот негов став се сублимира во едноставната но длабока програмска определба дека човекот претставува најголема вредност. Затоа борбата за социјализам тој постојано ја сфаќаше како непрекидна борба за подобар живот и лична среќа на човекот. Всушност, ослободувањето и сестрајниот материјален и духовен развој на човекот, Тито секогаш го поврзуваше со општествената позиција и улога и со неисцрпната творечка енергија на работничката класа. Таа синтеза потекнува од Титовите доследни марк-

систички сфаќања, од примената на фундаменталното откритие на марксистичката наука според кое работничката класа ја претставува онаа општествена сила која, по својата положба во вкупната општествена репродукција, е повикана да ја оствари најголемата ослободителна мисија во историјата на човечкиот род — да изврши вистинско ослободување на трудот и човекот и да создаде свет ослободен од економското и секое друго потлачување. Затоа е неразделен Титовиот историски и револуционерен пат од патот што го изврве во ова историско време нашата работничка класа, нашата социјалистичка револуција и историјата на сите наши народи и народности. Неразделен поради тоа што неговата мисла и неговата непрекинлива револуционерна акција ги изразуваше најпрогресивните спремехи што тлееа во нив. Тито ја откри и ја реализира нивната историска волја за слобода, за братство и единство, за национална рамноправност за нивната самостојност и независност, за нивен заеднички живот.

Само работничкото самоупраување може да биде најсилното оружје против бирократизацијата на револуционерната власт

Тој дијалектички спој на класната, социјалната и националната компонента беше оној решавачки фактор на Титовата револуционерна стратегија за енергично уривање на односите на социјално и национално угнетување, за масовното учество, невидениот хероизам и победоносниот исход на Народноослободителната борба и Социјалистичката револуција и за изградбата на нови, социјалистички општествени односи во нашата земја.

Во 1950-тата година Тито покрена уште една од своите најепохални историски иницијативи. Во таа година, во континуитетот на нашата социјалистичка револуција, ги поставивме темелите на работничкото самоупраување. Уште тогаш Тито предупреди дека државната сопственост е само првата а не највисоката форма на општествената сопственост и дека придобивките на нашата социјалистичка револуција може да се деформираат со бирократскиот централизам и бирократското самоволие доколку развојот на продукционите односи во нашето општество не се насочи кон самоупраувањето на работничката класа и на сите работни луѓе. Тито, следејќи го како свој животен патоказ теоретското дело на Маркс, Енгелс и Ленин,

следејќи ја историската борба на работничката класа — од Париската комуна до Лениновите совети, обновувајќи ги големите пароли од борбата на меѓународното работничко движење: „Фабриката на работниците“, „Земјата на селаните“, укажа дека само работничкото самоуправање може да биде најсилното оружје против бирократизацијата на револуционерната власт и најсилна брана на догматскиот конзерватизам. Тито и овој пат исходуваше од својата трајна верба дека во длабочините на работните маси тлее огромна социјална творечка енергија и дека нема, всушност, социјалистичко општество без непрестајното творештво на масите, т.е. дека нема социјализам без самоуправање, без нивното директно вклучување во управувањето со сите општествени работи. Работничкото и општественото самоуправање ја прероди нашата земја и ги откри автохтоните цивилизациски основи на социјализмот. Тоа одигра огромна улога во ослободувањето на социјалистичкото општество од опасноста од разни деформации на бирократскиот централизам и изврши огромно влијание врз современата социјалистичка теорија и практика во целиот свет.

Благодареејќи на тој епохален чин, во социјалистичка Југославија, за прв пат во историјата на човешкото општество, во непосредната практика се остваруваат визиите на најпрогресивните умови и стремежите на човекот, како слободен и интегрален творечки субјект, сè повеќе да станува господар на својата судбина, да одлучува суверено за средствата, условите и резултатите на својот труд. Непосредното самоуправно одлучување на работните луѓе и граѓаните, делегатскиот систем и самоуправното спогодување и општественото договарање, како компонента на системот на социјалистичкото самоуправање, станаа трајни придобивки на нашата социјалистичка револуција, конкретна општествена верификација на Титовата творечка мисла и револуционерно дело, еден од фундаменталните белези на Титовата епоха.

Денеска кога го потврдуваме историскиот триумф на оваа епохална Титова иницијатива за преминот на нашето општество од државно-сопственички централизам кон работничко самоуправање, не смееме никогаш да заборавиме дека системот на социјалистичкото самоуправање, заедно со водечката улога на Сојузот на комунистите, претставуваат два најкрупни столбови на севкупното наше социјалистичко општество, на неговата економска е политичка стабилност, на неговиот историски просперитет, дека претставуваат револуционерни двигатели на севкупниот наш материјален, демократски, социјален, културен развој.

Тито го изгради сојузот на комунистите во револуционерна партија на масите

Огромна е и решавачка улогата на другарот Тито во консолидацијата, организирањето и растежот на Комунистичката партија на Југославија и во нејзиното израснување во водечка идејно-политичка сила во Народно-ослободителната борба и социјалистичката револуција и во сите етапи од нашата социјалистичка изградба. Уште од познатата Осма конференција на загребските комунисти, а особено од неговото доаѓање на чело на Партијата во 1937 година, низ сите бурни настани и на сите историски пресвртници, Тито останува доследен на марксистичко-ленинистичката концепција за Комунистичката партија како Партија на масите и како авангарден одред на работничката класа. Тито беше и остана бескомпромисен борец за идејно и акционо единство на Комунистичката партија односно на Сојузот на комунистите на Југославија, решително спротивставувајќи му се на секое фракционерско дејствување како рак-рана на комунистичката организација. Тито постојано се бореше Сојузот на комунистите да не падне во искушение и грешка да биде самиот на себе си доволен и да одлучува во името на класата, туку тој да се развива како водечка, внатрешна движечка идејно-политичка сила на социјалистичкото самоупраување. Тито го изгради Сојузот на комунистите во револуционерната партија од марксистичко-ленинистички тип, во Партија што ги раководи историските процеси, во Партија која со својата катадневна револуционерна акција и со своето идејно и политичко влијание ја поврзува и насочува борбата на масите за секојдневните непосредни цели и барања со долгорочните цели на работничката класа, во Партија чија политика израснува од самоупраувањето на работничката класа и на работните луѓе и која се попира врз самоупраувањето.

Затоа Тито постојано укажуваше на единството на борбата за развој на самоупраувањето и за јакнење на Сојузот на комунистите, зашто битката за зацврстувањето и понатамошниот развој на социјалистичкото самоупраување неразделно е сврзана со остварувањето на водечката улога на Сојузот на комунистите како организирана револуционерна и социјалистичка свест на работничката класа, а јакнењето на идејното и акционото единство на комунистите и на нивната револуционерна доследност и одговорност — гаранција за остварување на неотуѓивото право на работникот да управува со својот труд, да ги укине сите видови на сопственички монопол и да ги оневозможи обидите за бирократска и технократска узурпација на неговите неотуѓиви права. Во тоа Тито во сите етапи на нашата социјалистичка револуција, ја изрази историската одговорност на Комунистичката партија на Југославија, на Сојузот на комунистите на Југославија, за вистинските патишта, си-

ли и средства во борбата за изградба на општеството на слободно здружениот труд, во оживотворувањето на Марксовата визија за комунистичко општество како асоцијација на слободно здружените производители.

Титовото големо дело, Титовите историски пораки не се актуелни само во нашето време, туку и за идните социјалистички перспективи на нашето општество, за социјалистичките перспективи на нашите денешни и утрешни млади Титовски поколенија кои ќе го преземат знамето на нашата револуција во свои раце, за Титовските храбри генерации во кои Тој имаше безгранична доверба. Тито им ја откри на младите поколенија својата хуманистичка визија за еден нов свет без војна и без уништување на човекот од страна на човекот, свет без воени опустошувања, свет на мирот, свет на пријателството меѓу луѓето и народите, свет на слободата и творештвото. Тито за младите поколенија остана пример не само како се брани и како се бори и гине за слободата туку и како се гради слободата и татковината.

Младите ја прегрнаа Титовата борба како своја борба и со право можеме денес да ги потврдиме Титовите зборови дека е среќен оној народ кој има таква младина како нашата.

Титовата борба за решавање на националното прашање — траен придонес на марксистичката наука

Посебен е и од далекусежно историско значење придонесот на Тито во теоријата и практиката на националното прашање и на односите меѓу народите. Тито стана симбол на марксистичко-ленинистичката концепција на правилното решавање на националното прашање во современата историја на социјализмот. Уште во времето кога дојде на чело на Комунистичката партија на Југославија ослободувајќи ја тогаш важечката концепција за националното прашање од сталиновите сфаќања за божем секундарното значење на националното прашање во класната борба на пролетаријатот, Тито ја насочи Партијата да застане на чело на национално-ослободителните движења на потчинетите нации како неразделен сегмент на класната борба на работничката класа. Затоа Тој го истакнува националното прашање како еден од суштествените елементи на нашата народноослободителна борба. „Зборот народноослободителна борба, пишуваше Тито уште во времето на разорот на нашата социјалистичка револуција во 1942-та година, би бил само една фраза, па дури и една измама, кога тој освен општојугословенска смисла не би имал национална смисла за секој народ одделно, т.е. кога тој освен ослободувањето на

Југославија не би значел истовреме и ослободување на Хрватите, Словенците, Србите, Македонците, Арнаутите, Муслиманите итн., итн., кога народноослободителната борба не би ја имала таа содржина навистина да им носи слобода, рамноправност и братство на сите народи на Југославија. Во тоа е суштината на Народноослободителната борба“.

Сфаќајќи ја револуцијата динамички, како постојано надминување на постигнатото, Тито секогаш настојуваше националната рамноправност на нашите народи и народности постојано да се развива и збогатува. За него националните односи се неделиви од социјалните, економските и политичките односи, т.е. од развитокот на самото социјалистичко самоуправување. Тито, со нему својствената доследност секогаш укажуваше на потребата од постојано продлабочување на националната слобода, сувереност и рамноправност на народите и народностите на Југославија засновани врз развојот на социјалистичкото самоуправување како начин на уште поплотено братство и единство на нашите народи и народности. Југословенската социјалистичка заедница на збратимени народи и народности токму благодарейќи на таквата политика и практика не само што го сочува туку и го зацврсна братството и единството и со начинот на решавањето на националното прашање во нашата земја стана пример на демократските односи и меѓу народите во целиот свет. На тој начин и во теоријата, но пред сè во самата практика, Титовата борба за решавањето на националното прашање се вгради како траен придонес на марксистичката наука по однос на националното прашање.

И во херојските години на Народноослободителната борба и во севкупниот 35 годишен континуитет од мирната изградба на нашето социјалистичко самоуправни општество, Титовата концепција за националната слобода и рамноправност, изразена во најсветата парола на нашата револуција „братство и единство“, беше и остана траен гарант за цврстината и стабилноста на нашата самоуправни социјалистичка заедница.

Борејќи се во својата целокупна револуционерна дејност за остварувањето на автентичните национални интереси на секој народ и народност врз основите на социјалистичкото самоуправување, врз основата на слободно самоуправни здружените работни луѓе, врз заедништвото и социјалистичката солидарност, Тито, како буден и искусен кормилар, секогаш укажуваше и на опасностите од национализмот и шовинизмот и од разните великодржавни и унитаристички тенденции. Да се присетиме во овој час на гигантската Титова борба, и на внатрешен и надворешен план, против секој обид на узурпирање на рамноправноста на народите, против секој обид на разбивање на братството и единството на нашите народи и народности и да ги примиме како завет неговите зборови: „За

братството и единството на нашите народи ние пролеавме море крв и нема да му дозволиме никому да ни го гиба, или да ни го разурнува одвнатре...“

Во Титовата концепција на националното прашање секогаш зборува праѓанинот во светот, вистинскиот интернационалист кој на овој поим му даде нова содржина. Тито сметаше дека да се потврдиме како интернационалисти и во сопствената и во меѓународната заедница, тоа значи будно да ја чуваме националната рамноправност и сувереност и да одгледуваме такви односи во кои секој народ, во секоја општествено-политичка заедница, ќе се чувствува како свој на своја земја. Тито ни заветува: „Ние нашата политика ја засновуваме и ја засновуваме врз принципиелното становиште дека во нашата земја не може да има водечки нации, ниту превласт од големите и посилените над помалите и над послабите. Вистинското единство и стабилност на нашата заедница зависат од слободата, творештвото и иницијативата на производителите, од полната рамноправност на секој народ и народност, од нивниот слободен развој и од рамноправното учество во решавањето и реализирањето на заедничката политика“.

Сојузот на комунистите на Југославија на чело со Тито му зададе решителен удар како на национализмот и унитаризмот, така и на сите видови на хегемонизам.

Тито стана симбол на Македонската национална слобода

Македонската национална и социјална револуција, која на самиот почеток на нашиот век краткотрајно ја изрази својата слобода во Илинденското востание и Крушевската република, го оствари своето дефинитивно финале во грандиозната народноослободителната борба и социјалистичката револуција под водството на Комунистичката партија на чело со Тито. Под водство на Тито македонскиот народ, рамо до рамо со сите братски народи и народности на Југославија и со крвта на своите храбри синови, ја извојуваша својата слобода, го извојува правото самиот да биде господар на својата судбина и ги реализира вековните стремежи на македонскиот народ за национална и социјална слобода. Тито стана симбол на македонската национална слобода.

На Илинден 1969 година, по повод 25-годишнината на Првото заседание на АСНОМ, Тито во Скопје истакна: „Општите цели на борбата на Комунистичката партија на Југославија и доследната примена на Ленинските принципи по националното прашање длабоко се одразија во национално-ослободителното движење на македонскиот народ во такво револуцио-

нерно движење кое, покрај својата национална, доби вистинска општествена содржина. На тој начин, за разлика од поранешниот период, македонскиот народ се најде во Народно-ослободителната борба на исти позиции и платформа со другите југословенски народи. Еднаквоста на нивните стремежи, што беа озаконети на Второто заседание на АВНОЈ за создавање на нова федеративна Југославија како заедница на рамноправни народи, беше најцврста гаранција за целосно остварување на националните и социјалните интереси на македонскиот народ...

Во секој од досегашните големи успеси во развојот на Социјалистичката Република Македонија, во сите достигнуања на работничката класа и на работните луѓе, на македонскиот народ и на народностите во неа, вграден е непроценливиот придонес на Тито. Неговата револуционерна мисла и неговото дело беа и остануваат инспирација, потпора и патоказ на сестраната национална афирмација и на вкупната општествена преобразба на македонскиот народ. Затоа во срцето и во мислите на секој Македонец, името и делото на Тито засекогаш ќе остане симбол на дефинитивното остварување на вековните стремежи и идеали на македонскиот народ симбол на националната и социјалната слобода и рамноправност, на трајна поврзаност со другите братски народи и народности во југословенската самоуправна социјалистичка заедница.

Тито отвори нова страница на човечкиот прогрес

Тито живееше и ќе живее во свеста на милионите луѓе и кај нас и ширум целиот свет како траен симбол на сите народи на земјината топка што се борат за својата слобода и независност, што се борат за мир и рамноправна соработка меѓу народите, што се борат за социјализам и демократија, Југославија и Тито, во својата борба за нови односи меѓу народите и државите, за надминување на политиката на сила, за активна и мирољубива коезистенција станаа симбол на прогресивните стремежи за изградба на еден свет без војна и без потлачување, свет на мирољубивата соработка меѓу народите и државите. Заради тоа тие се здобија со неподелено признание и углед во целиот свет. Епохален е Титовиот придонес во формулирањето и афирмирањето на политиката на неврзување, која стана фактор од светско-историско значење. Таа политика се темели врз карактерот и целите на нашата народно-ослободителна борба, на рамноправноста на нашите народи и народности, на правото на нашата работничка класа и на нашите народи самостојно да одлучуваат за својот внатрешен развој и за сопствените патишта во изградбата на нашето самоуправно социјалистичко општество. Таа во себе го вклучува

неотуѓивото право на народите за слобода и независност, за мир и мирољубива соработка, за општествен прогрес и рамноправни односи.

Поради таквата лична улога на Тито во борбата за мир и мирољубива соработка меѓу народите и државите, во поддршката на народите, прогресивните и демократските движења за нови демократски меѓународни односи, против хегемонизмот и експлоатацијата, Тито насекаде во светот беше пречекуван со длабоко уважување и со најголеми почести, како еден од најголемите светски државници, како симбол на мирот, како визионер и осмислувач на новите меѓународни односи. Тоа признание за неговото дело кое има светско историско и епохално значење е вградено во нова Југославија низ севкупната негова револуционерна дејност.

Тито отвори нова страница на човечкиот прогрес, неразделна од победата на социјализмот како светско-историски процес. Тито му го врати на социјализмот неговиот човечки лик, ситуирајќи ја човечката среќа во средиштето на борбата на социјализмот. Поради тоа израсна во најмаркантна фигура на нашата епоха што со право можеме да ја наречеме Титова епоха, која не само на нашите простори, туку во светско-историска смисла е обележана трајно со Титовата мисла и дело.

Тито, тој легендарен војсководач, прославен командант и осведочен стратег на борбата против надмоќната и застрашувачка фашистичка воена машинерија, ги помина најтешките и најсуровите искушенија на една тешка и крвава војна и израсна во современиот свет како најјарок симбол на борец за мир и како најжесток противник на војната, постојано предупредувајќи дека, навистина, без слобода нема мир, но и дека без мир нема слобода. Тито пишуваше: „Ние сметаме и зборуваме дека со војната и со военото разорување не може да се гради ниту да се шири социјализмот во светот, туку дека тоа може да се постигне само со упорното залагање и со творечката работа на трудбениците во секоја земја, со конструктивната соработка со другите народи. Војната му е најголемиот непријател на човештвото, а особено на социјализмот, ние ја отфрлуваме како средство за пресметување меѓу народите поради различните општествени облици и концепции“.

Тито ја реafirмира денеска веќе во светот историската вистина дека социјализмот во условите на втората половина на дваесеттиот век може да се гради во пријателски односи меѓу народите во светот што сакаат да соработуваат врз рамноправни основи за на тој начин дефинитивно да се исклучи војната како средство за решавање на меѓународните спорови. Од тие позиции ја воспостави и темелно ја формулира програмата на движењето на неврзаните, програмата против бло-

ковската поделеност на светот, како единствена алтернатива на современото човештво, доколку сакаме да ја сочуваме современата цивилизација на нашата планета. За Тито интересите на мирот не се во спротивност со интересите на работничката класа и социјализмот. Зашто, само во мир работничката класа може успешно да се развива, да ја води класната борба, да извојува посправедливи општествени односи, да ја ликвидира експлоатацијата од човек на човек и да ја земе судбината во свои раце. Заради тоа за Тито слободата, независноста и рамноправноста на народите и државите во современиот свет израсна во основно барање во современата историја на борбата за социјализам. За Тито прашањето на внатрешниот развиток во секоја земја претставува прашање на нејзиниот народ, зашто народите не можат да се усреќат со наметнување на туѓата воља, ниту пак со увезување на општествените системи.

Поаѓајќи од Марксовиот став дека народот што угнетува други народи и самиот не може да биде слободен, Тито ги постави и енергично ги бранеше принципите на односите меѓу социјалистичките земји и комунистичките и работничките партии. Денес веќе стана доминантен неговиот став дека не може да се оствари единство во меѓународното работничко движење врз принципите на центри, врз принципите на хегемонијата на кој и да било центар. Самостојноста на партиите и земјите ја изразува денешната реална потреба за самостојна и одговорна акција на секоја партија и на секој народ во согласност со условите на специфичниот развиток на секоја одделна земја во светот. За Тито вистинско револуционерно единство и автентичната социјалистичка солидарност на социјалистичките земји можат да се засноваат само врз такво единство на интересите и на погледите што извираат од полната согласност и од одговорноста на секоја партија пред својата сопствена работничка класа и пред својот сопствен народ.

Часот е да по повториме и со чувство на непоколеблив патриотски долг трајно да по браниме и доследно да го остваруваме она што Тито ни го остави како завет во својот реферат на XI-от конгрес и уште еднаш да по увериме самиот свет во Титовите зборови:

Дека социјалистичка, самоуправна и неврзана Југославија има цврсти и трајни темели, сигурни потпори на својата иднина;

Дека силата на Југославија е во херојството и цврстината на нејзините народи и народности, кои се калеа низ историјата и издржаа проба во најголемите искушенија на големата ослободителна војна; силата е во нивното единство и во свеста дека тоа единство во денешниот свет — во која силата уште не се запрела пред разумот — е услов не само на просперитетот, туку и на големиот опстанок;

Дека силата на Југославија е во идеите што нè вдахнуваат и во целите за кои се бориме;

Дека силата на Југославија е во работничката класа и во нејзината решавачка улога во општеството, во нашите работни луѓе кои, иако уште не се лишени од многу тешкотии и одречувања, секој ден имаат сè повеќе и живеат сè подобро;

Дека силата на Југославија е во нашата млада генерација која ги препрпа придобивките на револуцијата како свои и која знае дека зад себе има подолг период од работа и живот во слобода и мир, одошто макар и една претходна генерација на оваа почва;

Дека силата на Југославија е во силата на социјалистичкиот самоуправен систем кој му обезбедува на нашиот човек да одлучува слободно и суверено за својот труд и за неговите резултати кој го штити од секаков облик на експлоатација и од секаков вид насилне, од сè што го ограничува сестраниот развој на слободната човечка личност;

Дека силата на Југославија е во широкиот фронт на организираните социјалистички сили на чело со Сојузот на комунистите, авангарда не само по идејната определба и богатото револуционерно искуство, туку и по способноста да ги осветлува патиштата и перспективите на натамошниот развој.

Дека силата на Југославија е во општонародната одбрана чија ударна моќ ја сочинува Југословенската народна Армија, во која на единствен начин се проникнуваат идејно-моралната цврстина, борбената способност и современата опременост.

Дека силата на Југославија е во нашата независност и во неврзаната политика, во тоа што и со најголемите и со малите разговараваме како еднаков со еднаков, што врз рамноправна основа соработуваме скоро со сите земји во светот;

Дека силата на Југославија е во високиот углед што таа го има во многубројните пријатели во целиот свет, во позицијата каква што малку која земја си обезбедила во меѓународните односи.

Во овие толку надахнати со вера и толку решителни Титови зборови се откриваме себеси, во нив се откриваат и самопотврдуваат југословенските комунисти, нашата работничка класа, нашите народи и народности и пред самите себе и пред целиот свет. Сите оние во овој час ги чувствуваме во нивната сеопфатност зборовите на Тито, никогаш да не потклекнеме пред кое и да е искушение, да бидеме критични кон достигнувањето и самокритички кон себеси, да ја јакнеме одговорноста на секое за неговите конкретни обврски и задолженија, да го чуваме и постојано да го зацврстуваме идејното и акционото единство, рамноправноста и братството и единството на нашите народи и народности, да ги развиваме социјалистичките самоуправни односи и да ги потврдуваме во нови револуционерни акции. До

сите нас сега допираат неговите зборови од завршната реч на XI-от конгрес на Сојузот на комунистите на Југославија: „Пред нас има задачи кои ни малку не се лесни. Но ако сите го поттуриме грбот, ние лесно ќе го изнесеме и тој товар... да тргнеме напред: да ги претвориме нашите зборови во дело.“

Другари, Титовата мисла, Титовите историски одлуки, Титовите длабоки откритија на противречностите и на законитостите по кои се одвива борбата за социјализам во современите услови како светско-историски процес, го уврстија него меѓу најголемите марксистички авторитети на нашето време кое со право го одбележуваме како Титово време. Титовата мисла ќе биде трајно присутна во големата прометејска борба на човештвото за социјализам. Таа, како и досега, ќе биде оној епохален лост не само на нашата сопствена борба за социјализам, туку истовремено и епохален лост на сите оние народи и револуционерни движења и сили кои неумитно, по силата на историската нужност, се пробиваат низ распаѓањето на стариот свет кон социјализам и светски прогрес.

Името на Тито ќе остане вечно врежано на величествениот паметник на слободата меѓу најголемите имиња што ги даде пролетерското дело, што ги даде југословенскиот и светскиот пролетеријат и ќе остане траен факел што ќе ја осветлува таа грандиозна борба на пролетаријатот за изградбата на новиот свет на социјализмот и на комунизмот. Титовото дело го завештува нашата современа епоха на иднината.

Заминувањето на Јосип Броз Тито од кормилото на нашата социјалистичка револуција претставува најголема загуба што воопшто во историја ги има задесено југословенските комунисти, нашата работничка класа и нашите народи и народности. Свесни сме дека неговото заминување остана неналокнаплива празнина во нашите редови, но свесни сме, исто така, дека и натаму решително ќе чекаваме по Титовиот пат и дека нема сила која може да не скрине од него. На револуционерите не им прилега малодушноста иако сме сите свесни во овој тежок час што значи за нас загубата на најсаканиот човек. Нека таа свест нè охрабри за нови и големи работни победи, бидејќи тоа е најдлабоката смисла на единствениот Титовски завет што го ветуваме кон човекот што својата земја на таков величествен начин ја прослави низ сета земјина топка, што Југославија ја издигна во голем симбол на современиот свет. На тој Титов историски пат и во овој час го слушаме херојскиот и секогаш охрабрувачкиот Титов напред!

Во величествениот бој што последните месеци и денови ја водеше Тито со смртта, нашата работничка класа, сите наши народи и народности, секој наш човек ја изрази својата неделивост од Тито, својата неделивост од Титовиот пат потврдувајќи ја уште еднаш животната доследност да се чекори по тој пат.

Нашата безгранична љубов кон Тито, кон големиот народен трибун и мислител, кон големиот работнички борец, кон таа толку стамена, доследна и морална личност, се преобразува во љубов кон неговото трајно дело и ќе се разгорува во сите наши битки што без него а по неговиот пат ќе ги водиме. Останувајќи му докрај верни на Титовото дело ние ѝ остануваме докрај верни на нашата социјалистичка револуција, братството и единството на нашите народи и народности, на самоуправниот социјализам, на неврзаната политика.

Тоа е наш најсвет завет, тоа е и нашиот револуционерен долг.

Нека е вечна слава
на трикратниот народен херој
на Претседателот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија и Претседател на Сојузот на комунистите на Југославија,
на големиот градител на современата историја,
Нека е вечна слава на Јосип Броз Тито.